

Maritimt & Marinehistorisk forum Kristiansand orlogsforening

ARNE MIKKELSEN forteller

Marvika Orlogsstasjon hadde både fastboende personell og personell som var beordret til tjeneste for forsvaret i kortere eller lengre perioder. Arne Mikkelsen som bodde i Marvika fra han var liten har laget en skildring av livet på basen fra 1917. Han forteller fra 1917 til 1940 da familien måtte flytte.

Arne forteller om livet og alt det spennende en gutt kunne oppleve med å bo innenfor gjerdene i Marvika orlogsstasjon. Her er historien med hans egne ord. Dette er historie på sitt beste.

Dette fotoet er fra Marvikas 100-års dag i 1998. Jeg står ved en mine lik de minene som min far "stelte med". Det var sannsynlig en slik mine som ved et uhell ble sprengt i luften i 1916 og drepte 2 minehåndverkere. Mineavdelingen hadde i sin tid 14 sikteminer og 56 støtminer (som fotoet).

ARNE MIKKELSEN

Dette er et gammelt foto fra påsken 1923, tatt i minehåndverkerboligen i Marvika. Jeg står her og prater i det som den gang var en moderne telefon. Her er jeg 7 år.

Først vil jeg presentere meg selv. Jeg heter Arne Mikkelsen, er født 3/9 – 1916 i Horten. Flyttet til Marvika august 1917 (11 mndr gml). Jeg bodde i Marvika til 9.april 1940, altså i 23 år.

Jeg har mange gode og opplevelsesrike minner fra tiden i Marvika, og som jeg husker tilbake på med glede. Heldigvis har jeg tatt vare på en del fotos fra tiden i Marvika. Med et enkelt fotoapparat jeg fikk til konfirmasjonen i 1931, har jeg tatt en god del fotos. Noen av disse bildene har jeg funnet fram og vil vise her.

Jeg vil også fortelle litt om de enkelte bildene, slik som jeg minnes dette i dag, i 1998. I år er altså Marvika 100 år, marinestasjonen hadde bare eksistert i 19 år da jeg flyttet dit, så jeg har opplevd en vesentlig del av Marvikas tidligste historie.

Dette var Marvika i 1930-årene.

Nærmest ser vi de to underoffiser-boligene (1998-1999). Hvert hus bestod av 3 leiligheter, en 5-værelses leilighet i 2.etg., en 3-værelses leilighet og en 1-værelses leilighet i 1.etg. Alle med "pigeværelse" på loftet.

I uthusene var det vedskur og utedo for hver leilighet.

De som bodde i Marvika i 1939 var følgende:

- Kaptein	A.M. Tønnessen, Sjef
- Overmaskinist	E. Gustavsen
- Intendantur-forvalter	E. Tønnessen
- Overminør	T. Haugland
- Overkanonør	T. Vasstøl
- Skipsbygger	K. Høidahl-Hansen

Mineavdelingen:

- Minehåndverker	Harald Mikkelsen
- Minehåndverker	K. Møller Gabrielsen

Gleodden:

- Maskinarbeider	E. Knudsen
- Marinefyrbøter	Borger Andersen

Alle med familier.

Bak boligene ser vi blikkskuret fra 1916, for opplag av 4 torpedobåter, og bak dette igjen ligger båtskuret med snekkerverksted og lagerrom i 2.etg.

Helt til høyre skimter vi torpedoverkstedet og de andre bygningene tilhørende marine-stasjonen.

De andre bygningene i bakgrunnen tilhører mineavdelingen med boliger, verksted og minelager.

Her ser vi Marvika har stor besøk av marinefartøyer, så det kunne være riktig livlig her til tider når båtene var samlet som nå.

Marvika har nok vært en viktig havn for Marinens båter.

Dette foto er tatt sist i 1930-årene, og jeg husker hvor stolte vi var når vi fikk lov til å komme om bord og "inspisere".

Vi ser her de 3 U-båtene, B1-B3-B5. Lenger ute ligger panserskipet Tordenskjold. Ved kaia ligger det 6 torpedobåter. Av navnene på disse som jeg husker er:

BLINK – KVIKK – LYN – JO – GRIBB – RAVN.

Dette er et interessant bilde. Her vises en av de gamle torpedobåtene (kalt sigarer) bygget i 1896/98. De hadde torpedorør i baugen, var kullfyrte med 2 skorsteiner, åpen kommandobro, og en bysse så liten som et kott. De måtte ha vært noen forferdelige "rullebøtter". Det har jeg forresten fått bekreftet av min bestefar som tjenestegjorde om bord i sin tid.

Panserskipet "Tordenskjold" ser vi ruver i bakgrunnen. Til høyre ser vi vedettbåten til "Tordenskjold". Ytterst til høyre ligger kull-depot-skipet "Mona" som var fast stasjonert i Marvika. Vi ser at det var liv i Marvika i 1930-årene.

Av andre marinefartøyer som har besøkt Marvika gjennom årene kan nevnes:

- Panserskipene NORGE, HARALD HÅRFAGRE og TORDENSKJOLD.
- Jagerne ODIN, SLEIPNER, ÆGIR og GYLLER
- Krysseren FRITHJOF
- Kanonbåtene VIKING og SLEIPNER
- Torpedobåtene (1919) TRYGG og SNØGG
- U-båtene B1, B3 og B5.

Vi ser her torpedobåtene TRYGG og SNØGG (bygget i 1919) på vei ut fra Marvika. Bildet er fra midt i 1930-årene. Det er tatt fra toppen av Romleåsen.

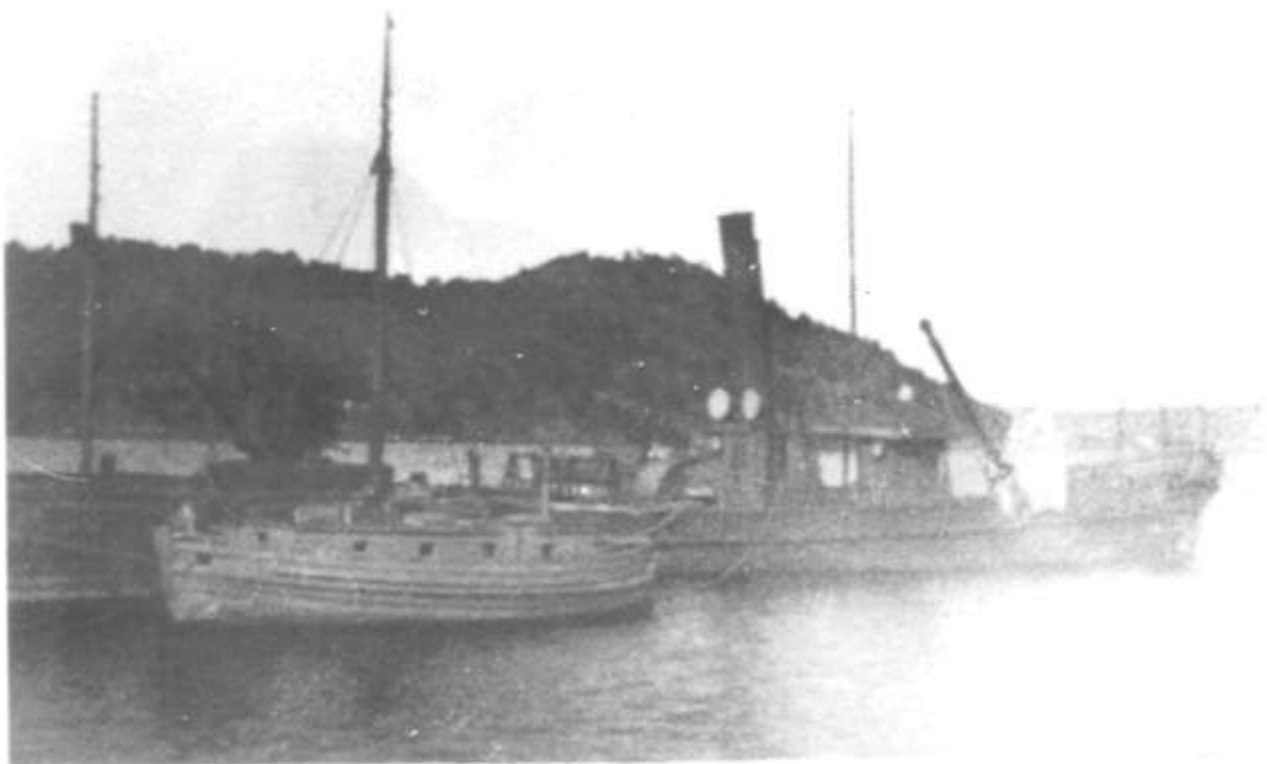
Mineavdelingen skimtes nede til venstre. Merk hvor "øde" det ser ut over på Sømslandet. Det lå bare 3 gårder der den gangen.

På høyre side av bildet ser vi litt av Gleodden og veien som går til toppen med kanonene på festningsanlegget.

Når marinebåtene lå i Marvika, husker jeg det kom mange slags selgere som skulle fallby sine varer til gastene. Det var alt fra skollisser og sysaker til skrivepapir og pinner.

Bøndene fra distriktet kom i sine rosjekter og solgte frukt og annet av gårdens produkter.

Kjøpmennene i byen fikk nok også sin del av handelen. Det kunne være ganske livlig på byen til tider når gastene hadde landlov.

Dette er et foto fra sist i 1920-årene av minebryggen tilhørende Mineavdelingen i Marvika. Her ligger "Kranfartøyet" som det ble kalt, et mineutleggerfartøy, kullfyrt og dampdrevet. bygget ved Karl Johans Verft, Horten i 1888.

Motorskøyten "JOBB" ble brukt til befordring av mannskap til utestasjonene, og til sleping av skyteskiver når de hadde skyteøvelser med mitraljøser fra Odderøya. Målet var en flåte med 2 master, hvor det var strukket farget duk mellom disse. Flåten ble trukket av "Jobb" med en 3-400 m lang trosse.

En sersjant som hadde vært om bord, nektet å være med båten. Han mente det var fare for at prosjektilene kunne treffe båten. Det ble senere en rettsak av dette. Han fikk en 21-dagers betinget dom, men beholdt stillingen. (Jeg har et gammelt avisutklipp av 25/2 -1927 ang. saken).

Maritimt & Marinehistorisk forum

Disse fotos er fra midten av 1930-årene.

Bildet øverst til venstre viser minebryggen til mineavdelingen. Vi ser svingkranen ytterst på bryggen der "Kranfartøyet" ligger. (Skipet til høyre). Innenfor kranen står en trommel med sjøkabel for tenning av sikteminene. Disse kablene ble stadig kontrollert, lagt i sjøen for å bli målt og prøvet om de var tette.

Det går skinner fra ytterst på bryggen (vist på nederste bilde til venstre), til Minemagasinet, Kabelmagasinet og Verkstedet.

På samme bilde kan også skimtes Kull-depot-skipet "MONA".

Vedrørende "Brevdueslag", er dette nevnt i Carl Christiansens bok om Marinen, side 94, i materialskur nr 42 (1896).

På dette foto fra 1930 vises foruten familien Mikkelsen, taket av det omtalte materialskur (helt til høyre), hvor det i sin tid var et "Brevdueslag", antagelig til slutten av krigen 1914/18. Men i 1920-årene var det brukt til hønsehus (minehåndverker M. Myhre hadde høns her). I 1930 var det ingenting her. Vi barn lekte ofte her, og jeg husker at det lå halm på gulvet, og at det var så råttent at det var blitt et stort hull i gulvet.

I følge boken forelå i 1938 et omkostningsoverslag for reparasjon og ominnredning av dette tidligere "Brevdueslag".

Fotoet viser også, bak mine foreldre, et annet fjærkrehus, men av en nyere dato. Det tilhører oppsynsmannsboligen vi bodde i. Vi hadde også høns her i 1930-årene.

Fotoet er fra 1923. Harald Mikkelsen er 32 år, Kristian 1 år og Arne 7 år. Stedet er Mineavdelingen i Marvika. Båten "BRITA" er en flott utgave av en oppsynsbåt tilhørende Forsvaret. Den er nok beregnet for prominente gjester. Jeg husker for eksempel at Gabriel Scott og dr. Valeur var på besøk i Marvika.

Veien som går opp til høyre går til oppsynsmannsboligen der vi flyttet i 1930.

Bygningen vi ser litt av til høyre er mineverksted og kontorer. Her startet Kristiansands Yrkesskole sine første år. 1. desember 1936 startet Yrkesskolen med 24 elever.

Bygningen bak stolpen er kabelmagasin for store tromler med kabler for sikteminene. De to andre bygningene var til maling og lignende, samt materialer.

Fra kabelmagasinet og verkstedet gikk det skinnegang ut til minebryggen.

Maritimt & Marinehistorisk forum

Dette er oppsynsmannsboligen vi bodde i fra 1930 til 1940 (9.april). Det var rene idyllen å bo i Marvika i mellomkrigsårene. Vi bodde jo like ved Topdalsfjorden, og vi som hadde båt, benyttet den hele sommeren. Det ble en del seiling, men mest rodde vi (vi hadde ikke motorbåt den gang). Vi dorget etter sei og makrell, og jeg husker det var mye fisk i fjorden den gang.

Idyllen jeg nevnte ser vi på det andre bildet. Disse kuene går i beite bare 10 m fra huset vårt, så vi bodde i hvert fall landlig.

Damene på bildet er min mor og mine tanter som har kledd seg ut som budeier.

Vi ser her brødbilen fra Dampbageriet. Den har vært i Marvika med brød. Før i tiden lå Marvika nokså avsides, så vi fikk besøk jevnlig av fiskebil, kjøttbil og brødbil. Kolonialhandleren kom også ut med varer som vi hadde bestilt. Melk fikk vi fra Roligheden Gård.

En liten "kjøkkenhage" hadde vel de fleste, så vi dyrket frukt og grønnsaker til eget bruk. Hør hadde vi også, og fisk var det bra med i fjorden.

I bakgrunnen ser vi Kommandørens hus. Det var Kommandør O.Augensen som bodde her lengst, i 20 år (1908/1928). Etter han kom Kaptein M.A.Tønnessen (1929/1939) som sjef for Marvika marinestasjon.

Dette fotoet er i fra begynnelsen av 1930-årene.

Fotoet fra slutten av 1930-årene viser noen gutter i lek, men det er ikke det jeg vil vise. Den bygningen vi ser litt av her, er minemagasinet hvor minene ble lagret. Dette ble gjenreist i 1916/17 etter det første (bygget i 1897) som ble sprengt i luften 15/1 –1916. To menn ble drept, minehåndverkerne K.A.Wrangel, 41 år og M.Marcussen, 38 år. Til sammen var det 6 miner som ble sprengt.

Fotoet viser også skinnene som minetrallene ble kjørt på til mineutleggeren eller verkstedet. Vi ser også ankrene for minene. De ligger like ved hjørnet av minemagasinet.

Muren foran til venstre er en del av kullskuret hvor kullene til dampbåtene ble lagret. Jeg husker det var noen rør som gikk ned til bunnen av kullhaugen. Inne i disse rørene hang det termometre for å måle temperaturen i kullene. Dersom det ble for varmt, var det fare for selv-antennelse.

Maritimt & Marinehistorisk forum

Dette fotoet er fra 1920-årene en gang. Minehåndverkerboligen som vi her ser er fra 1897. Minehåndverkerne M.Myhre og H.Mikkelsen (min far) bodde her med sine familier fra 1917 til 1930. Det var da mineavdelingen ble nedlagt.

Tidligere bodde minehåndverkerne Wrangel og Marcussen her med sine familier fra 1897 til 1916. 15.januar 1916 gikk minemagasinet i luften og begge ble drept.

Jeg var 1 år når vi flyttet hit i fra Horten, så jeg hadde hele min barndom her i dette huset. Jeg husker en gang, jeg var vel 10 år, kom en for meg ukjent dame og spurte om å få sitte litt her og se seg om. Hun satte seg på den fjellknausen som sees i forgrunnen på dette fotoet, og så lenge på huset.

I ettertid har jeg nok forstått at det måtte ha vært enken etter en av minehåndverkerne som ble drept. Dette var antagelig i 1926, 10 år etter minekatastrofen.

Maritimt & Marinehistorisk forum

Disse bildene har også tilknytning til minehåndverkerboligen på motstående side. Her står jeg som 7-åring i 1923 og skal på skolen.

Det neste bildet øverst viser nabogutten og meg foran muren til huset vårt. Han het Martin Myhre, og vi var lekekamerater i hele barndommen.

Bildet under er fra 1925. Vi brødre, Kristian og Arne er ute med bestefar i prammen og "seiler". Jeg har mange gode minner fra barndommen i Marvika. Jeg minnes godt når vi fikk radio, noen av de første i Marvika. Vår radio var en enkel "Telefunken" med knotter på siden til å stille en skive med tall (ingen stasjonsnavn den gang). Vi fikk inn noen utenlandske, bl.a. Danmark og Sverige. Vi måtte ha en høy og lang antenne for å få inn utenlandske stasjoner. Antennen festet far i treet jeg står ved her, og bort i et annet høyt tre, ca 30 m borte.

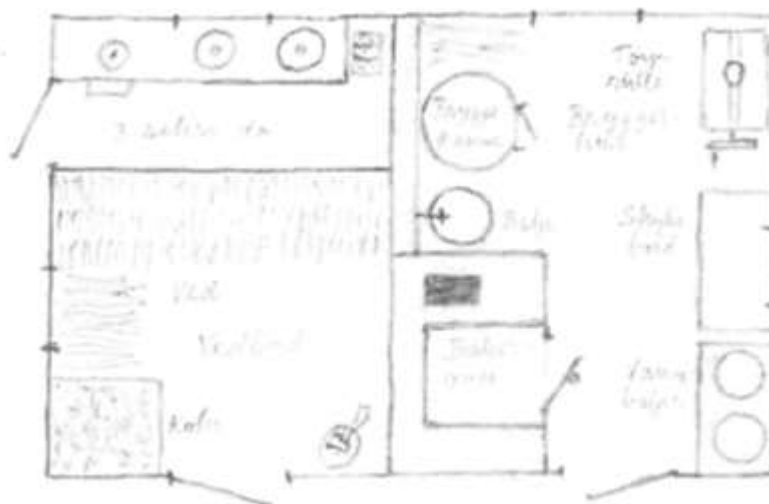
Maritimt & Marinehistorisk forum

Disse to bildene er fra oppsynsmannsboligen, tatt i 1931. Far står klar til hagearbeidet, og på det andre nyter familien solen i hagen.

Men det som jeg egentlig vil si noen ord om er uthuset vi ser i bakgrunnen. Det inneholdt foruten vedskjul og en 3-seters do, også et stort bryggerhus. Der var en stor støpejernsbryggepanne for vedfyring. Den ble fyrst opp når vi hadde storvask. Vaskebaljer av halve tre-tønner, et stort strykebord og en 3-valset hånddrevet tøyrulle, husker jeg det var her inne. Men det var også en stor innemurt bakerovn. Når mor og bestemor skulle bake brød, måtte de først fyre opp ovnen ved å legge lange hunvedbord inne i selve bakerovnen. De måtte passe på når ovnen var passelig varm, da raket de ut glørne og inn med brøddeigen på lange fjeler.

Her er en liten skisse av "bryggerhuset" jeg har laget etter hukommelsen, slik jeg minnes det i dag.

Her er et 70 år gammelt foto, fra slutten av 1920-årene. Min bror og jeg til venstre. Jeg holder så stolt et selvlaget fly etter modell av marineflyene som jeg var veldig interessert i.

Veien vi ser går til mineavdelingen, en grusvei med blanding av gresstuster og hestelort. Den gangen ble det brukt hest og kjerre til transport, for eksempel mellom Marvika og Odderøya. Vi barn satt ofte på kjerra et stykke på veien.

Ute på fjorden ser vi en gammel seilskute "MONA". Den ble brukt som kulldepot for Marinens kullfyrte marinefartøyer.

Det lille huset vi ser her er en god gammeldags do, men det spesielle med denne var at halvdelen av doen hang utover sjøen (for å slippe dotømming). Det var ikke snakk om miljøforurensing den gang.

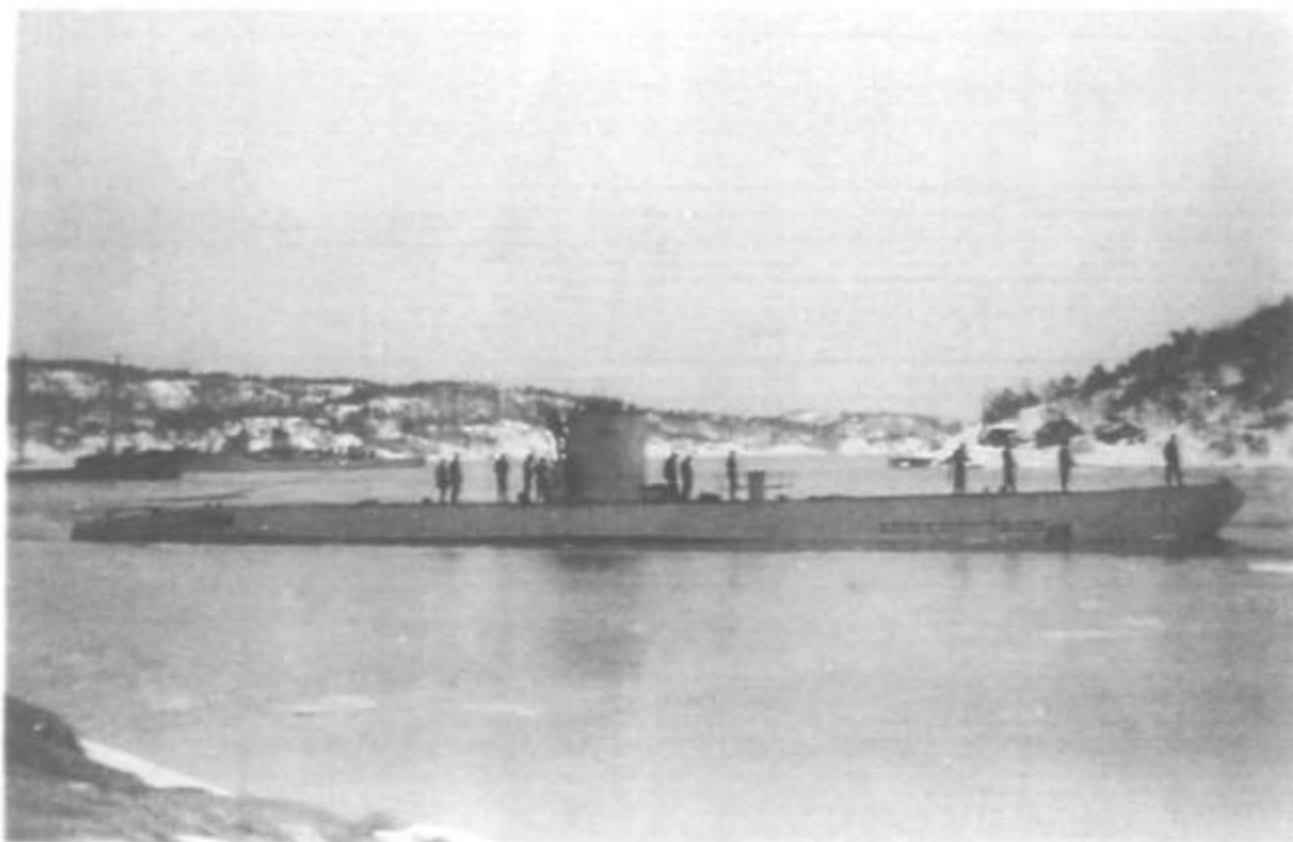
Personene ellers på bildet er venner av familien. Vi som bodde så idyllisk til, hadde ofte besøk av venner og familie.

Et tysk sjøfly hadde gått ned utenfor Lista 3.september 1939, samtidig som krigen mellom Tyskland og England brøt ut. Flyet ble tauet til Marvika like etter. Her ser vi det på slippen tilhørende mineavdelingen.

Bygningen vi ser er båtskur med snekkerverksted og lager i 2.etg.

Til venstre for båtskuret ligger minehåndverkerboligen, hvor vi bodde fra 1917 til 1930. Vi hadde sjekta vår i båtskuret, så jeg minnes mangen en vårkveld med maling og skraping av båten. Men så var det mye kos og moro når den var ferdig og satt på vannet.

Dette er det siste foto jeg har tatt i Marvika mens vi bodde der. Det er fra en av de siste dagene i mars 1940. En drøy uke senere kom 9.april, og vi måtte flytte fra Marvika.

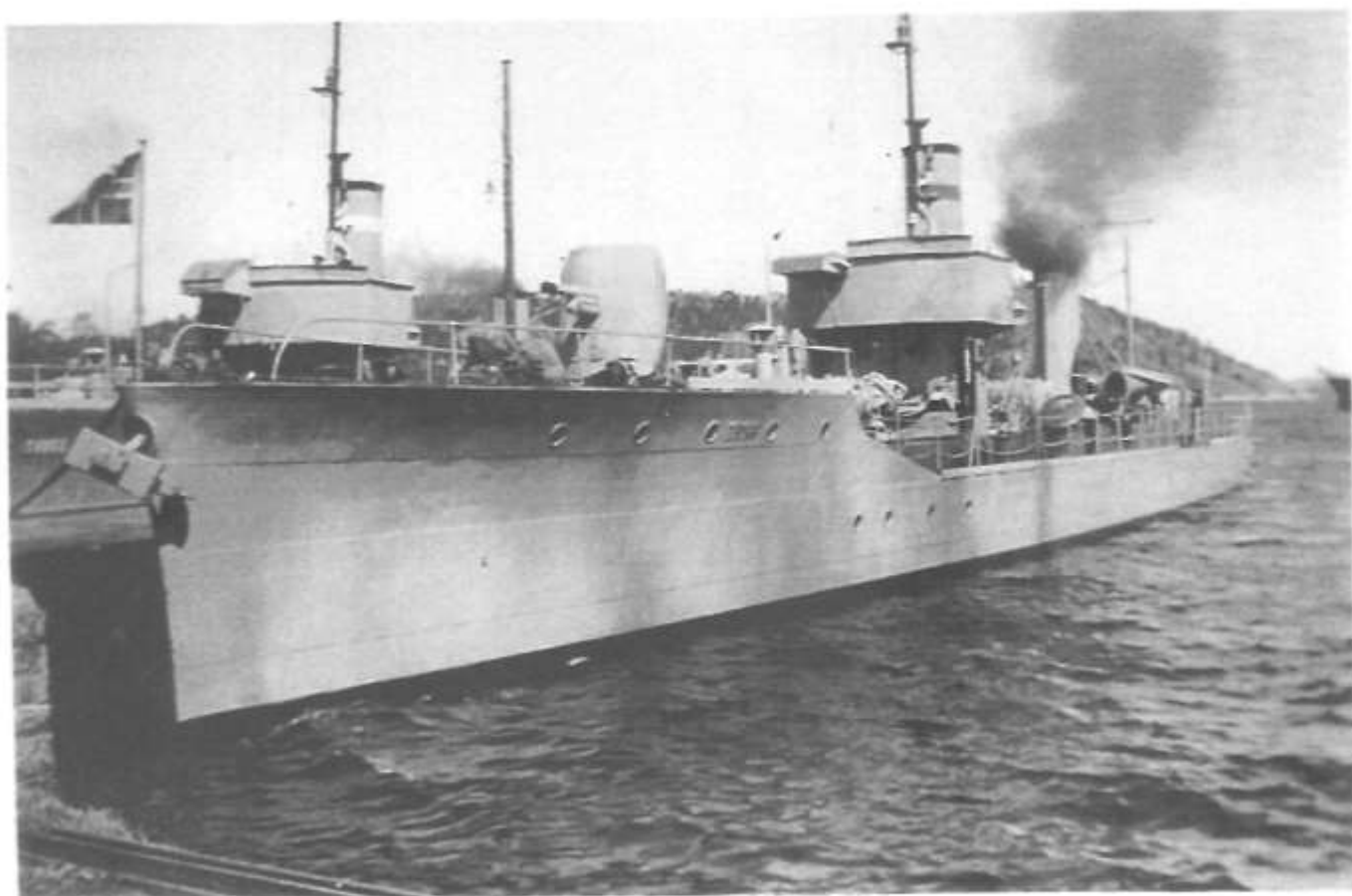
U-båten hadde grunnstøtt ved Ryvingen ved Mandal natt til 27.mars 1940. Den ble eskortert av norske marinefartøyer og internert i Marvika. Besetningen ble fraktet til Birkeland og internert der. Men så kom 9.april og de ble gjenforenet med sine egne.

Det var nok spente tider den gang, for alle fotos av U-båten ble beslaglagt. Men jeg leverte ikke inn filmen til fotoforretningen før lang tid senere, så dermed fikk jeg beholde mine bilder.

Maritimt & Marinehistorisk forum

Orlogsfartøyer på besøk i 1930 årene

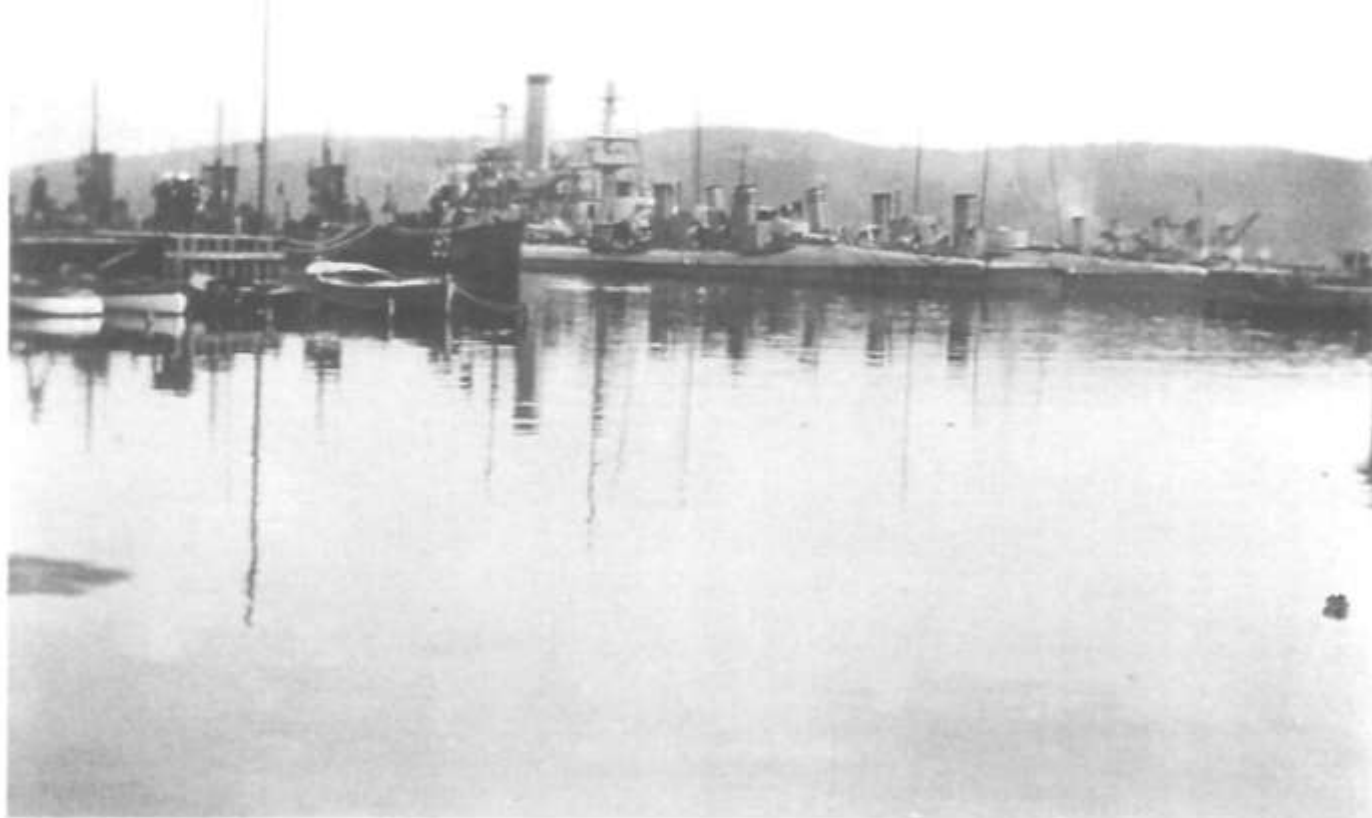

To foto fra 1930 årene viser flåtebesøk i Marvika

Her er foto av noen av orlogsfartøyene som besøkte Marvika i 1930 årene.

Maritimt & Marinehistorisk forum

Her er panserskibet "Tordenskjold" på havnen i Marvika

Kommandørkaptein H. A. Blom 1897—1906.

Kommandørkaptein C. B. Mørch 1906—1908.

Kommandør Oscar Augensen 1908—1928.

Kaptein M. A. Tønnessen 1929—1939.

Sjefene for Marvika orlogsstasjon fra 1897 til 1939

Foto fra 1922 viser kaptein A.FOSBY (47 år). Sjef for Kristiansand Befestninger: Odderøya – Gleodden og Mineavdelingen i Marvika

Dette er et "Damelag" etter min konfirmasjon i 1931. Det viser bl.a. noen av offisersfruene i Marvika.

Fra venstre: Fru minehåndverker H. Mikkelsen – Fru Engeland (besøkende) – fru skibsbygger E. Erlandsen – Fru Christensen (besøkende) – Fru mineløytnant H.K. Mikkelsen (bosted Horten) – Fru overkanonør T. Vasstøl – Fru banksjef K. Drangsholt (bosted Roligheden) – Fru kaptein E.A. Tønnesen (sjef for marinestasjon) Fr. menighets-søster M. Gjertsen (bosted Marvika).

Minehåndverker-boligen (1897) i Marvika. Her bodde vi fra 1917 til 1930.

Oppsynsmanns-boligen (1897) i Marvika. Her bodde vi fra 1930 til 1940.

ETTERORD

Dette var noe av det jeg hadde å berette om hva jeg har opplevd og husker fra min barne- og ungdomstid i Marviken i mellomkrigsårene.

Ved å besøke Biblioteket og Statsarkivet, samt lesing av bøker og aviser har jeg funnet så meget stoff om Marinen, og om Marviken i særdeleshett, at jeg syntes dette var så interessante ting, at det burde være med her i dette heftet om Marviken.

Det som mest fanget min interesse var hvem som hadde bodd og tjenestegjort i Marviken opp gjennom tidene.

Som et kuriosum har jeg også tatt med årsinntekten til de ansatte i Marviken den gang. (Dette er offentlig tilgjengelig i utgitte ligningsbøker.)

Kristiansand, 9. april 2002

Arne Mikkelsen

Fra redaksjonen i Maritimt & Marinehistorisk forum,
Arne Mikkelsen har gjort et dypdykk i arkiver og biblioteker for å finne ut
HVA , HVEM og Når om de som var tilknyttet Marvika Orlogstasjon. Dette er det et
eget innlegg om.